Sazda – aşıq, səsdə – müğənni...

Tanınmış sənət adamı, Əməkdar artist Rəhilə Həsənovanın adı milli mədəniyyət tariximizə sazəndə-nazəndə qızların xoş sədalarından dərz bağlayıb, heyrət "taya"ları quran, ansamblın işıq halələrini ürəklərə yönəldən cəfakeş xanım kimi düşüb. Düz 60 il sənət yolunda can qoymuş bu unudulmaz saz-səs yiyəsi 80 yaşına 1 il qalmış fani dünyaya əlvida deyib.

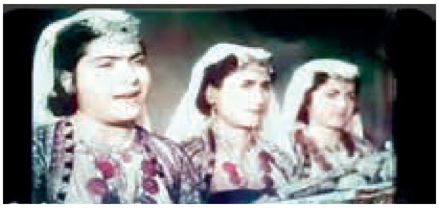

Rəhilə Mirələsgər qızı Həsənova 9 fevral 1925-ci ildə nur payı, şənlik müjdəçisi kimi doğulub. 14 yaşında "aypara" ikən klublarda, özfəaliyyət dərnəklərində parlamağa başlayıb. Gəlini Kəmalə Rəhimli demişkən, sazı sinəsinə basıb və sonacan da orada saxlayıb, ətrafına dalğa-dalğa sevinc, fərəh yayıb. Və müstəsna hal kimi, çox erkən filarmoniyanın mahnı və rəqs ansamblına qəbul edilib. Ceyran baxışlı qızların əhatəsində ilk ifası "Ceyran bala" mahnısı olub.

1940-cı ildə Dövlət Filarmoniyasında Üzeyir Hacıbəylinin tövsiyəsi ilə yaradılan sazçı qızlar ansamblı onun "vizit kartı" olub. Filarmoniyanın direktoru, Cahangir Cahangirov (yeri gəlmişkən, o vaxt gələcəyin böyük bəstəkarı heyətin tərkibindəki saz çalıb-oxuyan qızlardan biri – Tahirə xanımla ailə qurub), Rəhilənin, Elmiranın, Səmayənin, Ulduzun... ulduzlarının parlamasına şərait yaradıb. Qızlar da Aşıq Ələsgərin "Bəzən, gözəl" deməsi ilə bəzənib-düzənərək, Səməd Vurğunun vəsf elədiyi uca "Dağlar"a çıxıb, "Güloğlan"ı səsləyib, "Əylən-əylən" söyləyib, "Gecələr"i səhər ediblər. "Muğana ceyran" yaraşan kimi, Rəhiləgil də konsert salonlarına yaraşıq veriblər. "Şənlik mahnısı" oxuyublar, səhnədə "Mən neynim" desələr də, həyatda, yaradıcılıqda deməyiblər.

Gül kimi açdın, gözəlim,
Çiçəksən, çiçək.
Göründə çaşdım, gözəlim,
Qəşəngsən, qəşəng,
Əylən, əylən, əylən...

"Sazçı qızlar" ansamblının pərvərişində mahir dirijor, böyük bəstəkar Qəmbər Hüseynlinin, saz və qarmon ifaçısı Əhəd Əliyevin də mühüm xidmətləri olub. Qənbər müəllim sazçı qızlar ansamblının zəhmətini xüsusilə çox çəkib, bu musiqi birliyi üçün ruh oxşayan silsilə nəğmələr bəstələyib.

...Bəxtiyar Vahabzadənin "Şeirlər" kitabını bağışladığı zərdablı dostu, incəsənət fədaisi olan qarmonçu Zabit Soltanov həmin kitabdakı "Gecələr"ə elə həmin gecə musiqi bəstələyib. O deyirdi: "Gecələr"i çox bəyəndilər. Şövkət xanım kövrəldi də və dedi ki, Zabit, gözəl yazmısan, amma "Gecələr"də bədbin ruh var, bilirsən də, sənətdə bədbinlik sovet adamı üçün xarakterik deyil. Biz "Hə" desək də, bunu bəstəkar mahnısı kimi efirə buraxmayacaqlar. Gəl, belə edək, get Rəhilə xanım Həsənovanın yanına, mən də ona deyəcəyəm, qoy "Gecələr"i hələlik xalq mahnısı adı ilə özünün "Sazçı qızlar" ansamblında oxusun ki, bu cür mahnı itib-batmasın, həm də, bu musiqi onun səsinə çox düşərlidir. Beləcə, ilk dəfə Rəhilə Həsənovanın ifasında xalq mahnısı kimi efirdə səslənir, televiziyaya yol tapır.

Tellərini dolayar boynuma Ay gecələr,
Mənim sirdaşımsınız, gecələr,
ay gecələr!
Fikrim dağda, aranda, yuxu hara –
mən hara?
Xəyalım sancılıbdır sayrışan ulduzlara.
Quştək uçur xəyalım hardan-hara
gecələr,
Mən həsəd aparıram yatanlara gecələr...

Rəhilə Həsənova qeyd edirdi ki, ansambla cəlb olunan istedadlı qızlara saz çalmaq üçün ilkin qaydalardan başlayaraq sənət öyrədilirdi. Sazın çəkisinin ağır

olmaması və simlərinin nazikliyi qızların onu sinədə rahat saxlamasını, zərif barmaqlarını alətin qolu üzərində rahat hərəkət etdirməsini şərtləndirirdi. Dövlət Filarmoniyasının "Sazçı qızlar"ı bu musiqi ocağının bədii kollektivləri arasında xüsusi yer tutur, sevilir, əzizlənib qorunur, diqqətdə saxlanırdı.

Ansambl 1944-cü ildə İranda olan Azərbaycan incəsənət ustalarının tərkibində uğurla çıxış edib, Cənub ordu əsgərləri qarşısında, Tehran, Təbriz, Ərdəbil, Zəncan, Ənzəli və digər şəhərlərdə konsertlər verib. Qızlar "Bəxtəvər, mən ölləm", "A ceyran", "Pəncərənin milləri", "Muleyli", "Xoş gəldin" mahnıları ilə salonları lərzəyə salıblar.

Rəhilə Həsənova və onun "Sazçı qızlar"ından söz düşəndə bu ansamblın filarmoniyada, Bakının mədəniyyət və təhsil ocaqlarında, televiziya və radioda parlaq çıxışları yada düşür. Qızların xalq havacatlarını necə şövqlə oxumaları xatırlanır. Rəhilə xanımın dediyi kimi, xəyal quştək hardan-hara uçur...

Ə.DOSTƏLİ
XQ

Xalq qəzeti .- 2025.- 9 fevral (№ 29).- S.10.